# Operació  a la gran portalada

## El pòrtic de Ripoll, icona del romànic català, està sent sotmès a una vital actuació d'estètica i de conservació que el canviarà per complet

Les obres van començar al setembre i culminaran a finals d'any

A la portalada del monestir de Ripoll li ha arribat la seva hora. La màxima icona del romànic català està sent sotmesa a una actuació que millorarà enormement el seu aspecte. “El canvi serà espectacular”, subratlla la directora del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC), Àngels Solé, institució que dirigeix i coordina aquesta transcendental intervenció, amb un cost de 125.000 euros.

Però l'estètica no és, en realitat, el més important d'aquesta operació. La clau és que, per fi, s'afrontaran els greus problemes de conservació que presenta aquesta obra majúscula des de fa molt temps. Les obres no s'han retardat per caprici, sinó perquè han estat precedides per un programa d'estudis per conèixer en detall l'estat de la delicada façana.

Estudis com el que es va encarregar al departament de geologia de la Universitat de Barcelona per tal de saber els diferents tipus de pedra que es van utilitzar per construir la porta d'entrada del temple, que data de mitjan segle XII. Si bé tota procedia de la mateixa pedrera, no tots els blocs que es van extreure tenien la mateixa composició. Uns eren més argilosos que d'altres, i això és el que ha determinat la conservació de la pedra. “En els fragments amb més presència d'argila, la degradació s'ha accelerat tres vegades més”, precisa Solé. No cal ser cap expert per, a ull nu, adonar-se que hi ha parts de la portalada molt més erosionades que d'altres. Fissures, butllofes i altres lesions que denigren la bellesa original del pòrtic ara es curaran, però en cap cas es reintegrarà material perdut. Es tracta és de frenar definitivament els despreniments.

Des del 2013 que el Centre de Restauració de Béns Mobles escodrinya l'obra romànica. I el resultat de totes les investigacions va ser “un mapa de les alteracions mil·límetre a mil·límetre; tots els problemes han estat localitzats”. Aquest document és el que condiciona i guia el conjunt de l'actuació.

Un altre factor que ha comportat molt temps de reflexió ha estat fins a quin punt calia respectar la restauració anterior del pòrtic, que es remunta als anys seixanta i va ser a càrrec de l'Instituto Central de Conservación y Restauración de Bienes Culturales. “Va ser una intervenció filla del seu temps. Es va optar per utilitzar resina acrílica per crear una pell que cohesionés la pedra. Es van aplicar fins a catorze capes d'aquest material, de manera que la pedra no podia respirar, i nosaltres hem decidit, després de valorar-ho molt, que les traurem totes i només deixarem l'última per evitar que quedi desprotegida del tot. Potser d'aquí a 50 anys sortirà un nou producte més eficient, i es podrà substituir per la resina. Però, de moment, no el tenim. Per això parlem d'intervenció prudent i conservadora.” “No farem res que pugui posar en perill la portalada, no ens la jugarem gens”, explica Solé.

Els treballs van començar a mitjan setembre i, si les previsions no fallen, culminaran a finals d'any. S'estan alternant tres sistemes de neteja: el químic, la microprojecció i, la gran aposta, el làser. Queda encara un munt de feina per fer, però les primeres intervencions ja estan donant uns resultats impressionants. “Estan emergint detalls que estaven amagats o distorsionats per la brutícia. Quan tota la façana estigui neta, en podrem fer una millor lectura.” “La podrem entendre millor”, exclama Solé, que avança que es farà una reproducció en 3D, amb l'ajut de la tecnologia dels drons, que serà un suport magnífic per acompanyar la visita i penetrar amb més

agudesa en el magma d'escenes i personatges de la façana.

Brutícia o pintura?

No es fa cap acció sense unes analítiques prèvies que confirmin la presència de ronya o, per contra, de restes de pintura. “Tot es confon i no es pot fer cap pas sense garanties”. De restes de pigments n'hi ha de dos tipus: els que pertanyen als orígens romànics de la façana i els que es van aplicar el segle XVIII. Originàriament, la porta era policromada, i els rastres són encara mínimament visibles per exemple en el pantocràtor (uns tons vermells i daurats). Però fa 200 anys, i sense que ningú en sàpiga el perquè, tot el monument es va pintar d'un color molt fosc. Les petjades de pintura negra han persistit en diversos fragments de l'obra. I això ha obert un altre debat que els tècnics encara no han conclòs: mantenir aquestes crostes pictòriques del XVIII o fer aflorar el colorisme primigeni. La directora del centre diu que la decisió la deixaran en mans d'un equip interdisciplinari, perquè volen consens.

Una obra tan capital de l'art català fa respecte, i aquesta és la idea que regna en l'actuació. Una obra que, a més, ha patit molt al llarg de la història, sobretot en un terratrèmol el segle XV. Les esquerdes que presenta pertot són amb tota probabilitat herència d'aquella catàstrofe que, així i tot, va ser prou benvolent amb la portalada, perquè, i això cal emfasitzar-ho, és un cos independent de l'església, adossat per substituir la primitiva porta del segle XI que tenia unes pintures murals –només visibles des de la part alta.

També va ajudar molt a la supervivència de l'obra l'atri que s'hi va construir no gaire temps després, per bé que els efectes nocius de l'aigua de la pluja no es van evitar del tot, i d'aquí gran part dels mals. Els anys noranta del segle passat, es va prendre una de les decisions més transcendentals per protegir-la: encapsular-la dins d'un porxo tancat amb vidre. El mantra que el govern català no s'ha preocupat fins temps recents de la portalada no el verifiquen els números. “Els últims 35 anys, la Generalitat ha invertit més de quatre milions d'euros en el monestir de Ripoll”, remarca Solé. La cèlebre façana, a més, ha rebut tractaments especials i únics en tot el patrimoni històric català. Per exemple, hi ha un sistema de control remot que envia dades de temperatura i humitat diàries al Centre de Restauració de Béns Mobles, que té la seu a Valldoreix.

Que quedaran coses per fer, sí. Sobretot, un pla rigorós de conservació preventiva. Un aspecte que fa anar de bòlit els experts és de quina manera es pot mitigar la calor que rep la portalada en les estones de sol directe. D'alguna manera, més o menys agressiva visualment, caldrà tapar els vidres del porxo. Però aquesta solució, complexa, encara s'ha de trobar.

Publicat a:
-El Punt Avui. Comarques Gironines 26-10-2016 Pàgina 50
-El Punt Avui. Barcelona 26-10-2016 Pàgina 34
-El Punt Avui. Camp i Ebre 26-10-2016 Pàgina 34
-El Punt Avui. Lleida 26-10-2016 Pàgina 34
-El Punt Avui. Maresme 26-10-2016 Pàgina 34
-El Punt Avui. Catalunya Central 26-10-2016 Pàgina 34

Font del document: http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1016047-operacio-a-la-gran-portalada.html